

sti istih rječnika u dvojezičnoj leksikografiji jer se pokazuje da takav rječnik s pojedinim modifikacijama može poslužiti kao prihvatljiva osnova za alfabetski ili tematski uređene dvojezične rječnike familija riječi, koji su nužni u modernoj leksikografiji.

U tekstu *Teške riječi za leksikografa* Damir Kalogjera obrađuje teškoće u izboru leksika u sastavljanju opisnoga i objektivnog rječnika na primjerima iz engleske i američke leksikografske prakse, odnosno problem “tradicionalnih” *tabu* riječi i onih koje su takvima smatrane vezano uz trenutne ideološke naboje u zajednici.

O leksikografskim definicijama, odnosno leksikografskome opisu značenja s primjerima iz *Osmojezičnog enciklopedijskog rječnika* piše Željko Klaić, ocjenjujući osmojezičnik uspješnijim od nekih jednojezičnih hrvatskih rječnika. Konkretno problem prijevodnih ekvivalenata hrvatskih turcizama u njemačkom i ruskom jeziku na osnovi originala i prijevoda djela Ive Andrića *Na Drini ćuprija* obrađuje Stojan Vrljić, istodobno određujući termin *turcizam* i njegovo mjesto u književnoumjetničkim tekstovima.

Vrstama rječnika bavi se nekolicina autora. Sanja Brbora piše o slikovnim rječnicima u istoimenom članku, o posebno me tipu rječnika koji obuhvaća dva različita znakovna sustava – prirodni jezik i sliku, odnosno ikonički sustav. Na primjerima iz poljske leksikografije objašnjava Barbara Kryžan-Stanojević u članku *Mjesto pisanih rječnika u svijetu elektroničkih medija* prednosti i nedostatke kompjutorskih rječnika, koji rješavaju sva ograničenja pisanoga: oni omogućuju uključiva-

nje hiperteksta, povezivanje s datotekama koje su izradili stručnjaci, proširuju granice znanja i daju mogućnost kombiniranja više rječnika u jedan, a prije svega su ekonomični. Radovan Lučić piše o projektu izrade hrvatsko-nizozemskog obustranog rječnika s predviđenih 45000 natuknica, koji bi, za razliku od tradicionalnog, sadržavao niz popratnih podataka, gramatičkih i drugih odrednica iza prijevodnih ekvivalenata, rekcije i prijedložne konstrukcije, primjere uporabe, kolo-kacije, frazeologiju uz korištenje internacionalno uvriježene terminologije. O višjezičnim tematski organiziranim tezaursima koji su proizašli iz pedagoško-leksikografske tradicije *vocabularia* (i renesansne *vulgaria*), a koji slijede iskustvo mezopotamskih pisarskih škola, piše Anja Nikolić-Hoyt u članku *Iz povijesti višjezičnih tezaurusa*.

Zrnka Meštrović

Doprinos proučavanju hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira

(Lelija Sočanac: *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2004)

Političke, gospodarske i kulturne veze dviju jezičnih zajednica obično imaju i različite lingvističke posljedice koje idu od leksičkog posuđivanja, preko importacije fonema, morfema, gramatičkih i semanti-

čkih struktura.

Knjiga Lelije Sočanac *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri* bavi se proučavanjem posljedica hrvatsko-talijanskoga jezičnog dodira koji je prisutan od samoga početka hrvatske povijesti na istočnoj obali Jadrana. Talijanizmima se smatraju sve posuđenice s talijanskoga govornog područja, kako one iz talijanskoga standardnog jezika tako i one iz različitih talijanskih narječja (među kojima dominiraju venecijanizmi i toskanizmi). Ne radi se o razlici između primarnih i sekundarnih talijanizama.

Kako bi što sustavnije prikazala hrvatsko-talijanski jezični dodir i njegove posljedice, autorica u svoje istraživanje uključuje sinkronijsku i dijakronijsku dimenziju. Sinkronijskoj dimenziji pripadaju dodiri hrvatskoga i talijanskoga standardnog jezika koji se intenziviraju od 19. stoljeća posuđivanjem brojnih talijanskih termina. Dijakronijsko se istraživanje odnosi na proučavanje dugotrajnih i intenzivnih kulturnih, političkih i jezičnih hrvatsko-talijanskih dodira na jadranskoj obali.

Analiza talijanizama u suvremenome hrvatskom književnome jeziku utemeljena je na postojećim jednojezičnim rječnicima hrvatskoga jezika i rječnicima stranih riječi.

Talijanski utjecaji u širem vremenskom rasponu proučavani su na korpusu dubrovačkih dramskih tekstova (komedije Marina Držića, anonimne komedije iz 17. stoljeća, dubrovačke adaptacije Molièrea, komedije Vlaha Stullija, Vojnovičeve drame) čiji jezik autorica smatra bliskim govornom jeziku.

Usporedbom dvaju korpusa ukazalo se

na razlike između, terminologijom L. Bloomfielda, kulturnog i intimnog posuđivanja. Kulturnim se posuđivanjem, naime, posuđuju riječi za nove stvari i pojmove, dok je intimno posuđivanje rezultat trajne dvojezičnosti na razini jezične zajednice.

Knjiga ima šest poglavlja.

Prvo poglavlje predstavlja pregled dirnojezikoslovnih istraživanja počevši od leksikografije 18. stoljeća pa do suvremenih spoznaja sociolingvistike, psiholingvistike i dodirnoga jezikoslovlja. Autorica se bavi pitanjima vezanima uz dvojezičnost, jezično posuđivanje, interferenciju i prebacivanje kodova.

Budući da je jezično posuđivanje dio kulturnoga posuđivanja i rezultat specifičnih povijesnih i političkih odnosa, pri svakom je dirnojezikoslovnom istraživanju nužan interdisciplinarni pristup. Stoga Lelija Sočanac u drugom poglavlju svoje knjige donosi povijesni pregled hrvatsko-talijanskih dodira u Istri, Dalmaciji i na području Dubrovačke Republike.

Sljedeća tri poglavlja bave se analizom adaptacije talijanizama na fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj razini. Pri svojoj analizi autorica koristi model Rudolfa Filipovića te razlikuje primarne i sekundarne adaptacijske procese.

Analizom morfološke i semantičke adaptacije talijanizama iz dvaju spomenutih korpusa autorica je pokazala i bitne razlike u prirodi kulturnoga i intimnoga posuđivanja. Autorica tako zaključuje da je na morfološkoj razini osnovna razlika između dvaju analiziranih korpusa u zastupljenosti vrsta riječi. U oba korpusa dominiraju imenice (*finale, regata, sonata*), ali dok su u korpusu talijanizama iz hrvatskoga standardnog jezika ostale vrste rije-

či vrlo slabo zastupljene, u dubrovačkom korpusu prisutan je veliki broj glagolskih (*akomodat se, akoradžat se, parat*) i pridjevskih posuđenica (*fedel, grazioz, lešo*), pa čak i veznika (*anci, pure, dunkve*) i pridjelog (*kontro, sekondo*).

Razlike između dvaju korpusa najizraženije su na semantičkoj razini. Naime, budući da kulturne posuđenice u jezik primatelj ulaze kako bi ispunile leksičke praznine, talijanizmi u hrvatskome standardnom jeziku uglavnom su termini vezani uz umjetnost (*akvarel, opera, sonet*), trgovinu i bankarstvo (*akonto, banka, neto*), kulinarsstvo (*njoki, panceta, ravioli*) i sl. Intimnim se posuđivanjem preuzimaju i riječi za koje postoje domaći ekvivalenti, pa tako dubrovački korpus obuhvaća i talijanizme kojima se označavaju apstraktni pojmovi (*fortuna, gracija, speranca*), karakterne osobine (*koradž, ipokrizija, ambicioz*), interpersonalni i obiteljski odnosi (*amičicija, konfidenca, matrimonij*), tipovi osoba (*adulatur, traditur, vilan*)...

Novost u hrvatskim dodirnojezikoslovnim istraživanjima predstavlja proučavanje prebacivanja kodova kojim se autorica bavi u šestom poglavlju. Prebacivanje kodova pojavljuje se samo u uvjetima postojanja prilično visokoga stupnja dvojezičnosti na razini jezične zajednice. Lelija Sočanac, analizirajući prebacivanje kodova u dubrovačkim književnim i arhivskim izvorima, zaključuje da ono reflektira sociolingvističke funkcije jezika u dodiru, a da su njegovi pragmatički aspekti vezani uz pojedinačnu komunikacijsku epizodu.

Dodatak knjizi su rječnik talijanizama u hrvatskome standardnom jeziku i rječnik talijanizama u dubrovačkoj književnosti. Rječnici su organizirani abecedno, a natuknica se temelji na ortografskom

obliku talijanskoga modela. Uza svaku se natuknicu donose talijanski izgovor, oznaka vrste riječi (ako je riječ o imenici, donose se i oznaka roda i broja) te broj značenja na temelju talijanskih jednojezičnih rječnika. Uz repliku se donose fonološka i morfološka adaptacija te značenje replike u odnosu prema broju i polju značenja modela. U opis su uključene promjene kroz koje posuđenica prolazi u fazi primarne i sekundarne adaptacije.

Počevši od uvodnoga poglavlja u kojem autorica pokazuje temeljito poznavanje (i najrecentnije) literature s područja dodirnog jezikoslovlja, a koje se može čitati i kao dodirnojezikoslovni priručnik, pa sve do rječnika talijanizama, čiju vrijednost nije potrebno posebno naglašavati, knjiga Lelije Sočanac *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri* iscrpna je i detaljna studija talijanizama u hrvatskome jeziku i predstavlja značajan doprinos hrvatskome dodirnom jezikoslovlju.

Barbara Štebih

O stilu sa stilom

(Branko Tošović: *Funkcionalni stilovi / Funktionale Stile*, Institut für Slavistik der Karl – Franzens – Universität, Graz, 2002)

Stilistika se kao zasebna znanstvena disciplina počela intenzivno razvijati tek početkom 20. stoljeća, no bilo joj je do-